

Anders Lyngstad, Anette Grimsrud Davidsen og Dag-Inge Øien

Skjøtselsplaner for Saupøyvollen og slåttemyrer ved Husmannsberget, Meråker kommune

NTNU Vitenskapsmuseet
naturhistorisk notat 2023-1

NTNU Vitenskapsmuseet naturhistorisk notat 2023-1

Anders Lyngstad, Anette Grimsrud Davidsen og Dag-Inge
Øien

**Skjøtselsplaner for Saupøyvollen og
slåttemyrer ved Husmannsberget, Meråker
kommune**

NTNU Vitenskapsmuseet naturhistorisk notat

Dette er en elektronisk serie fra 2013 som erstatter tidligere Botanisk notat og Zoologisk notat. Serien er ikke periodisk, og antall nummer varierer per år. Notatserien benyttes til rapportering fra mindre prosjekter og utredninger, datadokumentasjon, statusrapporter, samt annet materiale som ikke har en endelig bearbeidelse.

Tidligere utgivelser: <http://www.ntnu.no/web/museum/publikasjoner>

Referanse

Lyngstad, A., Davidsen, A.G. & Øien, D.-I. 2023. Skjøtselsplaner for Saupøyvollen og slåttemyrer ved Husmannsberget, Meråker kommune. – NTNU Vitenskapsmuseet naturhistorisk notat 2023-1: 1-44.

Trondheim, januar 2023

Utgiver

NTNU Vitenskapsmuseet
Institutt for naturhistorie
7491 Trondheim
Telefon: 73 59 22 80
e-post: post@vm.ntnu.no

Ansvarlig signatur

Ingrid Ertshus Mathisen (instituttleder)

Publiseringstype

Digitalt dokument (pdf)

Forsidefoto

Stakkstang på Gammelvollmyran nord for Husmannsberget. Foto: Anders Lyngstad 14.9. 2022.

www.ntnu.no/museum

ISBN 978-82-8322-336-1
ISSN 1894-0064

Sammendrag

Lyngstad, A., Davidsen, A.G. & Øien, D.-I. 2023. Skjøtselsplaner for Saupøyvollen og slåttemyrer ved Husmannsberget, Meråker kommune. – NTNU Vitenskapsmuseet naturhistorisk notat 2023-1: 1-44.

Skjøtselsplaner er utarbeidet for slåttemark og beitemark ved Saupøyvollen, og slåttemyrer ved Husmannsberget nær Saupøyvollen i Meråker kommune. Dette er den første skjøtselsplanen for disse kulturmarkslokalitetene.

Som en del av arbeidet ble området kartlagt etter Miljødirektoratets kartleggingsinstruks for NiN-kartlegging, og lokaliteter er avgrenset innen kategoriene D1 Boreal hei, D2 Semi-naturlig eng, D2.1 Slåttemark, D2.2 Naturbeitemark og E15.1 Slåttemyr.

Slåttemark i kantsonen langs vassdrag er en type kulturmark som har vært svært viktig i markaslåtten både i Trøndelag og i andre landsdeler, men som har vært lite påaktet. Det er få lokaliteter med skjøtsel av flompåvirka slåttemark på nasjonalt plan. Et område med flompåvirka slåttemark ved Vatnelva er imidlertid holdt i hevd, og har derfor høy interesse. Kvaliteten vurderes som moderat fordi arealet er lite, men det er flere tilsvarende enger langs Vatnelva som ikke er i hevd. Disse er skilt av elva, men ligger tett på hverandre, og bør vurderes samfengt. Her er forslaget skjøtsel gjennom slått, og slått annethvert år.

Saupøyvollen er delt i tre bøler, Tangsetra, Bølsetra og Rønningensetra. Tangsetra slås årlig, mens Bølsetra og Rønningensetra ikke er i bruk. Tangsetra foreslås slått årlig videre framover, mens Bølsetra og Rønningensetra foreslås skjøtta gjennom årlig beite. Et par elve-nes like nord for sjølve vollen foreslås også skjøtta gjennom beite.

Slåttemyrene er ikke i hevd, men gjengroingen har ikke gått langt, og kvaliteten vurderes som svært høy. Det ble funnet stakkstenger på to av myrene, og den tidligere bruken er godt dokumentert. Vi anbefaler slått hvert fjerde år på slåttemyrene, og dette er fordelt på fire skjøtselslokaliteter (tre slåttemyrer).

Skjøtselsplanene har forslag til inndeling i teiger, samt forslag til rullering mellom teiger fra år til år.

Nøkkelord: beitemark – hevd – kulturlandskap – NiN-kartlegging – semi-naturlig mark – slåttemark

Anders Lyngstad, Anette Grimsrud Davidsen og Dag-Inge Øien, NTNU Vitenskapsmuseet, Institutt for naturhistorie, NO-7491 Trondheim.

Innhold

Sammendrag	4
Forord	6
1 Innledning	7
2 Lokalteter	8
2.1 Feltarbeid og kartleggingsmetodikk	8
2.2 Artsregistreringer.....	12
3 Tilstand, verdivurdering og prioritering.....	14
4 Referanser	15
Vedlegg.....	16
Vedlegg 1 Skjøtselsplan for Saupøyvollen	16
Vedlegg 2 Skjøtselsplan for slåttemyrer ved Husmannsberget.....	32

Forord

Dette notatet gir en oversikt over arbeidet NTNU Vitenskapsmuseet har gjort med skjøtelsesplaner for kulturmark på og ved Saupøyvollen i Meråker kommune i 2022. Det er utarbeidet to planer; en for Saupøyvollen inkludert slåtte- og beitemark på elve-nes langs Vatnelva, og en for slåttemyrer ved Husmannsberget nordøst for Saupøyvollen. Skjøtelsesplanene er utarbeidet på oppdrag fra bruker av Saupøyvollen Tore Øien.

Anders Lyngstad har vært prosjektleder og kontaktperson ved NTNU Vitenskapsmuseet, og Dag-Inge Øien og Anette Grimsrud Davidsen har også deltatt i prosjektet. Øien har hatt hovedansvaret for kartlegging og utarbeiding av skjøtelsesplanen for slåttemyrene, mens Lyngstad har hatt hovedansvaret for skjøtelsesplanen for Saupøyvollen. Davidsen og Lyngstad kartla Saupøyvollen i fellesskap. Alle forfatterne deltok i feltarbeidet, og Lyngstad har hatt hovedansvaret for den avsluttende rapporten.

Planene følger gjeldende mal (2022) for slåttemark og slåttemyr i Midt-Norge, som er utarbeidet av henholdsvis NIBIO og NTNU Vitenskapsmuseet. Den generelle delen i malen gir ei brei beskrivelse av naturtypen, og med generelle skjøtelses- og restaureringsråd. Den spesielle delen omhandler de enkelte lokalitetene, og gir en oversikt over flora og vegetasjon, samt konkrete råd for skjøtsel. Skjøtelsesplanene er vist som vedlegg 1 og 2.

Vi vil rette en stor takk til Tore Øien for et trivelig møte i fjellet, og for alle opplysninger vi har fått.

Trondheim, januar 2023

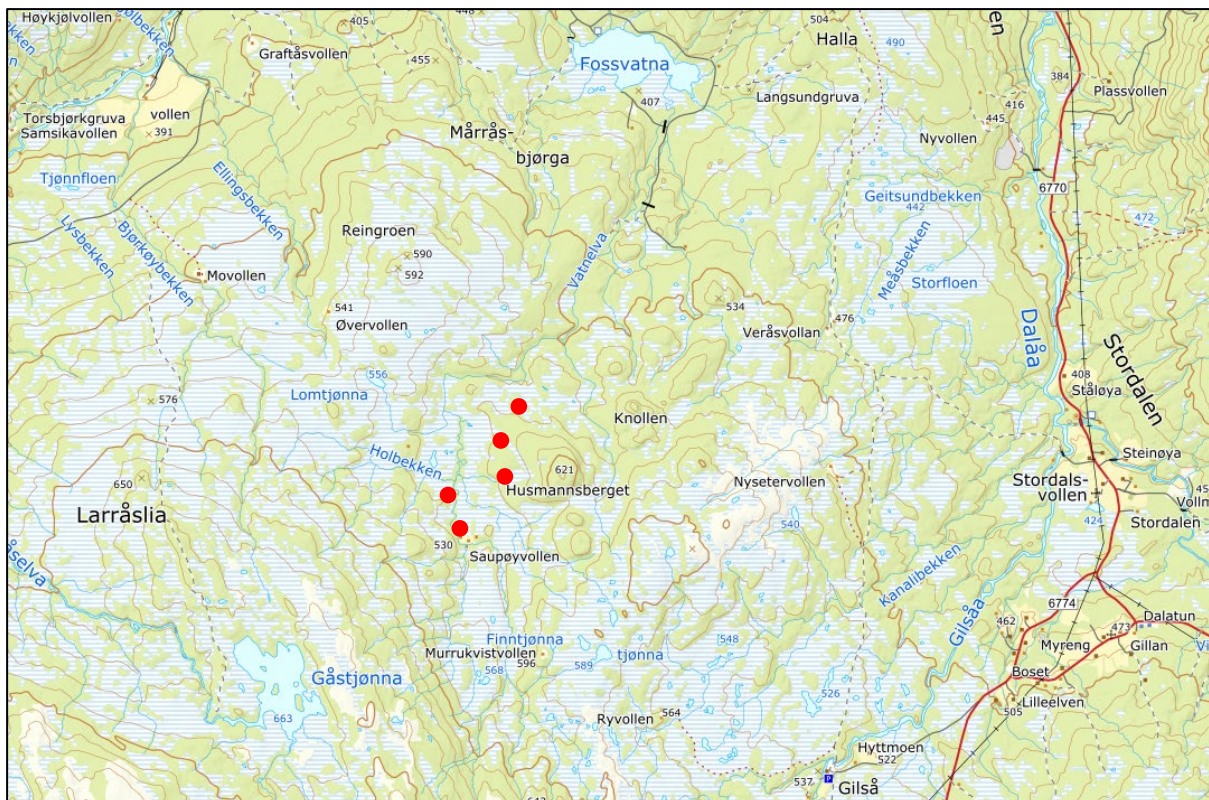
Anders Lyngstad

1 Innledning

«Kulturlandskap er formet gjennom en vekselvirkning mellom natur og kultur», slik starter kapitlet «Endringer i vårt varierte kulturlandskap» (Moen 1998b) i boka «Jordbrukets kulturlandskap». Begrepet kulturlandskap tolkes ofte ulikt, og i denne rapporten er det landskapet som er dannet gjennom lang tids tradisjonell, ekstensiv hevd som er av interesse. Dette landskapet har blitt skapt gjennom århundrer i en vekselvirkning mellom bruk og naturgrunnlag på stedet (berggrunn, jordsmonn etc.). Bruken har omformet landskapet, skapt levevilkår for nye arter, og slik gitt bedre muligheter for nytting av beite- og slåtteressursene. Dette er systemet som dominerte landbruket her til lands fram til hamskiftet i jordbruket.

Etter hamskiftet ble rammevilkårene for gardsdrifta endra radikalt. Produksjonen hadde nå blitt mindre avhengig av det lokale naturgrunnlaget, og det ble mindre behov for fôrressurser fra utmarka. Over tid gikk de minst produktive arealene ut av bruk, mens det mest produktive arealet ble gjort om til fulldyrka eng eller åker. Areal med tradisjonelt drevet kulturmark ble derfor redusert av to årsaker; gjennom gjengroing der hevdten opphørte, og gjennom intensivt bruk. Denne prosessen har vært særlig tydelig etter andre verdenskrig, og vi er nå inne i den sterkeste endringen av landskapet her til lands på mange hundre år.

Endringene i kulturlandskapet følges av store endringer i arts- og naturmangfold, og dette speiles i vurderingene av semi-naturlige naturtyper i Norsk rødliste for naturtyper. Slåttemark er f.eks. vurdert som kritisk trua (CR) (Hovstad m.fl. 2018). Tiltak for å ta vare på kulturmark har derfor fått økt fokus de siste par tiåra, og med flere finansieringsordninger både fra miljø- og landbrukssektoren. Skjøtselsplaner er et redskap for å dokumentere og sikre et godt kunnskapsgrunnlag for skjøtselslokaliteter, samt å systematisere og kvalitetssikre forslag til skjøtselstiltak. I denne rapporten presenteres skjøtselsplaner for Saupøyvollen inkludert slåtte- og beitemark på elve-nes langs Vatnelva, samt for slåttemyrer ved Husmannsberget (vedlegg 1 og 2).

Figur 1. Markaområdet mellom Stordalen og Torsbjørkdalen, Meråker kommune. Lokalteter som inngår i skjøtselsplaner for slåttemark, beitemark og slåttemyr ved Saupøyvollen og Husmannsberget er markert med røde prikker. Bakgrunnskart fra Norgeskart (<https://www.norgeskart.no>).

2 Lokalteter

Saupøyvollen og Husmannsberget ligger sentralt i sørlige del av Meråker kommune, om lag midtvegs mellom Stordalen i øst og Torsbjørkdalen i vest (figur 1). Dette markaområdet har mye areal i høgdelaget 400-700 moh., og domineres av vidstrakte myrer og skogkledde åser. Husmannsberget (621 moh.) er en av de mest markerte av disse åsene, og har ei historie med gruvedrift. Tradisjonell setring, slått og utmarksbeite var vanlig i hele området, og det er bl.a. en rekke voller i dalføret langs Vatnelva, vest for Husmannsberget. En av disse er Saupøyvollen (530 moh.), ca. 1 km sørvest for Husmannsberget. Biogeografisk ligger Husmannsberget og Saupøyvollen i mellomboreal til nordboreal vegetasjonssone og svakt oseanisk vegetasjonsseksjon (Moen 1998a).

Sjølve Saupøyvollen (figur 2, 3) ligger på ei breelavsetning, mens elve-nesa mot nord langs Vatnelva (figur 4, 5) ligger på elve- og bekkeavsetninger. I området rundt er det store myrareal (ofte med grunn torv), samt moreneavsetninger av ulik mektighet. Metagråvakke og metagabbro dominerer i berggrunnen (<https://www.ngu.no/emne/kartinnsyn>), og dette er bergarter som gjerne gir middels høgt til høgt kalkinnhold i jordsmonnet (Heldal & Torgersen 2020). De tre slåttemyrene som er inkludert i skjøtselsplanen (vedlegg 2) har overveiende kalkrik vegetasjon.

Saupøyvollen er delt i tre bøler, der Tangsetra (figur 2) ligger i øst, Bølsetra er midt på (figur 3), og Rønningensetra er i nordvest. Tangsetra er seter til garden Tangen, som Tore Øien driver. Det pågår skjøtsel på Saupøyvollen (figur 2), men det har ikke vært laget skjøtselsplaner tidligere.

I tilknytning til Saupøyvollen ligger en rekke elve-nes nordover langs Vatnelva. Like nord for vollen er Saupøya, som ble brukt som kalvehage. Lenger nord ligger et nes som blir slått (figur 4), og som representerer flompåvirka slåttemark i kantsonen langs vassdrag. Dette er en type kulturmark som har vært svært viktig i markaslåtten både i Trøndelag og i andre landsdeler, men som har vært lite påaktet. Det er få lokaliteter med skjøtsel av flompåvirka slåttemark eller våteng, og i Trøndelag kjenner vi ellers bare til et område på 2,5 daa langs Vaulen på Garbergmyra i Meldal (Øien 2020). Det er i tillegg planer om å ta opp slått på Stubbslåtten ved Øyelva i Skarvan-Roltdalen nasjonalpark (Lyngstad 2022). Det er bever i Vatnelva, og denne påvirker området gjennom oppdemming og ved å ta ut trær (figur 5).

De beste slåttemyrene i undersøkelsesområdet ligger nord og vest for Husmannsberget, og stileia fra Fossvatna til Saupøyvollen passerer her. Tre myrer er inkludert i skjøtselsplanen (forsidebilde, figur 6-9). Disse er navngitt som Slåttemyr sør, Slåttemyr vest og Slåttemyr nord. Sistnevnte utgjør en del av myrområdet Gammelvollmyran

2.1 Feltarbeid og kartleggingsmetodikk

Feltarbeidet ble gjennomført 14.9. 2022 av Anette Grimsrud Davidsen, Dag-Inge Øien og Anders Lyngstad. Øien kartla de tre slåttemyrene som er inkludert i skjøtselsplanen, mens Davidsen og Lyngstad kartla Saupøyvollen og elve-nes med kulturmark langs Vatnelva nord for sjølve vollen. På Saupøyvollen møtte vi Tore Øien, og skjøtsel, historikk og hevd ble diskutert.

Ved feltarbeidet ble lokalitetene kartlagt etter Miljødirektoratets kartleggingsinstruks for NiN-kartlegging, og resultatene vil bli tilgjengelige i Naturbase (<https://geocortex01.miljodirektoratet.no/Html5Viewer/?viewer=naturbase>).

Figur 2. Slått på Tangsetra på Saupøyvollen. Foto: Anders Lyngstad 14.9. 2022.

Figur 3. Gjengroende engvegetasjon på Bølsetra på Saupøyvollen. Foto: Anders Lyngstad 14.9. 2022.

Figur 4. Slåttemark i hevd på et elve-nes langs Vatnelva, nord for Saupøyvollen. Foto: Anders Lyngstad 14.9. 2022.

Figur 5. Beverdam i Vatnelva nord for Saupøyvollen, med gjengroende slåttemark på elve-nes på begge sider av elva. Foto: Anders Lyngstad 14.9. 2022.

Figur 6. Fra Slåttemyr nord (Gammelvollmyran). Øverst: i øvre (østlige) del av myra er det en del oppslag av kratt. Nederst: nedre (vestlige) del er helt åpen. Foto: Anders Lyngstad (øverst) og Dag-Inge Øien (nederst) 14.9. 2022.

2.2 Artsregistreringer

Tangsetra var slått på kartleggingstidspunktet, og vi fikk ikke en fullgod oversikt over artsmangfoldet. I kantene fikk vi imidlertid sett rester av rik myrkantvegetasjon, og der opptrer bla. gulstarr og fjellfrøstjerne (*Carex flava*, *Thalictrum alpinum*). Bølsetra og Rønningensetra var uslått, og viser ei middels artsrik eng med typiske kulturmarksarter som blåklokke og kvitmaure.

Elve-nesa langs Vatnelva har nokså lik vegetasjon, med mye av de samme artene. Arter som går igjen er f.eks. gulaks, blåklokke, sumphaukeskjegg, skogmarihand, kvitmaure, småengkall og tågebær (*Anthoxanthum odoratum*, *Campanula rotundifolia*, *Crepis paludosa*, *Dactylorhiza fuchsii*, *Galium boreale*, *Rhinanthus minor*, *Rubus saxatilis*).

På slåttemyrene er trådstarr (*Carex lasiocarpa*) dominerende i feltsjiktet. Vanlige arter ellers er bjønnskjegg, blåtopp og flaskestarr (*Trichophorum cespitosum*, *Molinia caerulea*, *C. rostrata*). Breiull, fjellfrøstjerne, jåblom og bjønnbrodd (*Eriophorum latifolium*, *Thalictrum alpinum*, *Parnassia palustris*, *Tofieldia pusilla*) er vanlig på rikere partier, og spredt forekommer også gulstarr, engstarr, klubbstarr og svartopp (*C. flava*, *C. hostiana*, *C. buxbaumii*, *Bartsia alpina*). Botnsjiktet i fastmatte er dominert av myrstjernemose og rosetormose (*Campylium stellatum*, *Sphagnum warnstorffii*) på de rikeste partiene, mens stormakkmose (*Scorpidium scorpioides*) dominerer i mykmatte. Den rødlista orkidéen myggblom (*Hammarbya paludosa* NT) ble funnet på to av slåttemyrene, og dette er den mest uvanlige av artene vi dokumenterte ved feltarbeidet.

Hvor mange arter som fanges opp avhenger av flere faktorer. Tid på året, tid som brukes på lokaliteten, størrelse (areal), om det har blitt slått eller ikke, og kompetanse hos inventøren spiller inn. Det har også mye å si hvordan en lokalitet avgrenses, f.eks. vil artslista for ei slåttemark kunne bli lengre hvis areal med overgang mot myr inkluderes. Det vil dessuten alltid være muligheter for å finne flere arter hvis kartleggingsinnsatsen økes, f.eks. med flere besøk i sesongen. Nomenklatur for karplanter følger Elven (2005).

Figur 8. Fra Slåttemyr vest. Foto: D.-I. Øien 14.9. 2022.

Figur 9. Stakkstang på Slåttemyr sør. Foto: D.-I. Øien 14.9. 2022.

3 Tilstand, verdivurdering og prioritering

Ved naturtypekartlegging etter Miljødirektoratets instruks (NiN-kartlegging) registreres en rekke variabler for en lokalitets tilstand (f.eks. bruk, gjengroing, gjødsling) og naturmangfold (f.eks. areal, forekomst av rødlistearter og arter typiske for semi-naturlig mark), og dette gir automatisk en skår for tilstand og naturmangfold. Det varierer mellom naturtyper hvilke variabler som anvendes, og hvordan ulike verdier gir seg utslag i vurdering av tilstand og mangfold. Kvalitet kommer som et resultat av kombinasjonen av tilstand og mangfold. For en nærmere beskrivelse av metodikken se f.eks. Framstad m.fl. (2019).

Saupøyvollen består av flere delområder med ulik historie og ulik bruk. På grunn av gjengroing (tidlig gjenvekstsuksesjonsfase) er tilstanden vurdert som dårlig på de fleste teigene, og kombinert med liten eller moderat skår på naturmangfold gir det vurdering «lav kvalitet» etter Miljødirektoratets instruks. Unntaket er slåttemarka på elve-neset ved Vatnelva som er i hevd; dette har god tilstand, og kvaliteten kommer ut som moderat. På deler av Tangsetra har jorda blitt bearbeidet, og den mest aktuelle hovedtypen er *T41 Oppdyrket mark med preg av semi-naturlig eng*. Denne skal ikke kartlegges etter Miljødirektoratets instruks.

Tangsetra vil være lett å fortsette å slå, og flere av elve-nesa er også egna for slått. Bølsetra og Rønningensetra bør sees i sammenheng med resten av vollen, men her er beiting antakelig mest aktuelt. Fortsatt skjøtsel og restaurering av elve-nes har førsteprioritet, mens slått på Tangsetra har andreprioritet. Beiting av Bølsetra, Rønningensetra og Saupøya har tredjeprioritet. Ambisjonen bør være å slå annethvert år på elve-nes, og hvert år på Tangsetra.

På slåttemyrene som er foreslått for skjøtsel er det god tilstand og stort naturmangfold, og kvaliteten regnes derfor som svært høy ut fra metodikken som brukes (Miljødirektoratets instruks). Myrene er intakte, og uten spor av grøfting eller annen menneskelig aktivitet utenom slåttetreget, samt noen stier i området. Gjengroingen har ikke kommet langt, og det ble funnet to stakkstenger. Arealet er relativt stort, og funn av rødlistearten myggblom (*Hammarbya paludosa* NT) samt store forekomster av kalkindikatorer tilsier stort naturmangfold.

Tilkomsten til slåttemyrene vil trolig skje fra Saupøyvollen i sør, og det vil derfor være rimelig å prioritere Slåttemyr sør først. Her foreslår vi at kun de nedre delene (ved stakkstanga) skjøttes, dette er et areal på om lag 3,5 daa. Som andre og tredje prioritet foreslår vi slått og rydding av kratt på Slåttemyr nord (Gammelvollmyran). Arealet som foreslås skjøttet utgjør ca. 18. daa, og andre og tredje prioritet utgjør om lag like store areal. Som siste prioritet foreslår vi Slåttemyra vest, som utgjør ca. 8 daa.

Det er etter vårt syn særlig tre forhold som gjør det aktuelt å prioritere skjøtsel av kulturmark i området ved Saupøyvollen og Husmannsberget:

- Bruker Tore Øien ønsker å ta ansvar for den praktiske skjøtselen
- Slåttemyrene har rik flora og vegetasjon, og er lite gjengrodde
- Slåttemark i hevd på elve-nes er uvanlig, og representerer en lite påaktet type kulturmark

4 Referanser

- Elven, R. (red.) 2005. Norsk flora. 7.utg. – Det norske samlaget, Oslo. 1230 s.
- Framstad, E. (red.), Blom, H., Brandrud, T.E., Bär, A., Erikstad, L., Johansen, L., Stabbetorp, O., Øien, D.-I. & Aarrestad, P.A. Naturtyper etter Miljødirektoratets instruks. Forslag til kriterier for lokalitetskvalitet for reviderte naturtyper. – NINA Rapport 1652: 1-192.
- Heldal, T. & Torgersen, E. 2020. Miljøvariabel Kalkinnhold i Berggrunn: metode for å etablere nasjonale datasett. – NGU Rapport 2020-3: 1-38.
- Hovstad, K.A., Johansen, L., Arnesen, G., Svalheim, E. & Velle, L.G. 2018. Semi-naturlige naturtyper. – Norsk rødliste for naturtyper 2018. Verdensveven 21.6. 2022 <https://www.artsdatabanken.no/Pages/259194>.
- Lyngstad, A. 2016. Slåttemyrundersøkelser i Nord-Trøndelag 2013-2014. – NTNU Vitenskapsmuseet naturhistorisk rapport 2016-2: 1-117.¹
- Lyngstad, A. 2022. Skjøtselsplaner for Stormoen, Svenskmoen og Stubbslåttan, Skarvan og Roltdalen nasjonalpark. – NTNU Vitenskapsmuseet naturhistorisk notat 2022-10: 1-74.
- Moen, A. 1998a. Nasjonalatlas for Norge: Vegetasjon. – Statens kartverk, Hønefoss. 199 s.
- Moen, A. 1998b. Endringer i vårt varierte kulturlandskap. S. 18-33 i Framstad, E. & Lid, I.B. (red.) 1998. Jordbrukets kulturlandskap. Forvaltning av miljøverdier. – Universitetsforlaget, Oslo.
- Øien, D.-I. 2020. Oppfølging av skjøtsel og faste vegetasjonsflater i Garbergmyra naturreservat, Orkland. – NTNU Vitenskapsmuseet naturhistorisk notat 2020-12: 1-36.

¹ Referert i vedlegg 2

Vedlegg

Vedlegg 1

Skjøtselsplan for Saupøyvollen, Meråker kommune, Trøndelag fylke

Oppfølging av tradisjonell slåttemark som utvalgt naturtype

Slått på Saupøyvollen. Foto: Anders Lyngstad 14.9. 2022

Forord

Skjøtselsplanen for området ved Saupøyvollen i Meråker kommune er utarbeidet på oppdrag fra Tore Øien. Anders Lyngstad har vært prosjektleder ved NTNU Vitenskapsmuseet, og har skrevet skjøtselsplanen. Feltarbeidet med kartlegging og registreringer ble gjort av Anette G. Davidsen, Dag-Inge Øien, og Anders Lyngstad.

Skjøtselsplanen gir faglig funderte anbefalinger for restaurering og skjøtsel av den trua naturtypen slåttemark, og er i samsvar med handlingsplanen for Utvalgt naturtype slåttemark. Planen er utformet etter skjøtselsplanmalen for slåttemark i Midt-Norge, som er utarbeidet av NIBIO. Den generelle delen gir ei brei beskrivelse av slåttemark, med generelle skjøtsels- og restaureringsråd. Spesiell del omhandler lokaliteten Saupøyvollen, og gir en oversikt over vegetasjonen, samt konkrete råd for skjøtsel. Skjøtsel på elve-nes langs Vatnelva like nord for sjølve Saupøyvollen er inkludert. Det er lagt til et eget avsnitt om generelle råd ved restaurering av slåttemark som ikke er inkludert i malen. Skjøtselsplanen publiseres i en av NTNU Vitenskapsmuseets rapportserier.

Trondheim, november 2022

Anders Lyngstad

1 Slåttemark i Midt-Norge

Tradisjonelle slåttemarker er arealer i innmark og utmark som ble slått regelmessig og forholdsvis seint i sesongen. Slåttetidspunktene varierte lokalt i forhold til hvor slåttemarkene lå, og etter typen slåttemark. Slåttemarkene domineres av ville plantearter, og de er ofte urterike. Derfor blir de gjerne kalt blomsterenger. Artssammensetningen i slåttemarkene varierer mye på grunn av jordsmonn, høyde over havet m.m. Etter fuktighetsforholdene skilles det mellom tørreng, friskeng og fukteng.

I tørrengene er lavvokste gras og urter vanlige, slik som gulaks, gjeldkarve, vill-løk, gulmaure, blåklokke, engfiol, smalkjempe, kattedot, tiriltunge, blåknapp, legeveronika, stemorsblom og øyentrøst. Områder med kalkholdig jordsmonn får i tillegg inn arter som vill-lin, jåblom, rundskolm, flekkmure, sølvmure og lodnerublom. I seterregionen finnes også setermjelt, kvitkurle, rublom-arter og søte-arter. Flere av disse er på rødlista over trua arter.

I de tørre engene vokser det lave gras og urter, blant anna kattedot (i midten). På de arealene hvor grunnen er litt kalkholdig, kommer også sølvmure inn (t.h.). Alle foto: Bolette Bele/NIBIO.

Friskengene (dvs. litt fuktigere enger) er prega av et tett grasteppe med bl.a. engkvein og rødsvingel og halvgras som bleikstarr og engfrytle. Her finnes i tillegg mange urter, slik som småengkall, ryllik, blåklokke, gulmaure, rødknapp, prestekrage, karve, gjeldkarve, engsyre, kvitkløver, tepperot, følblom, engsoleie, øyentrøst, rødkløver, kvitmaure, nattfiol-arter, blåknapp, tveskjeggveronika, legeveronika og engsoleie.

Frisk, fattig slåttemark i Stjørdal. Dette er den vanligste slåttemarkstypen i regionen. Her vokser grasarter som gulaks (i midten), engkvein og rødsvingel sammen med urter som prestekrage, karve (til høyre), engsyre, kvitkløver og blåklokke. Alle foto: Bolette Bele/NIBIO.

Ved kysten (spesielt i Møre og Romsdal) kan også jordnøtt og solblom inngå i slåttemarkene. I kalkholdige områder er friskengene ofte prega av graset dunhavre. Her kan det i tillegg vokse hjertegras, stortveblad, brudespore, bakkesøte, marinøkkel, jåblom, storblåfjær, flekkmure, vill-løk og nyresoleie. Ved kysten kan man dessuten finne bleiksøte, og i fjellet vokser ofte urter som svarttopp, fjelltistel, setermjelt, reinmjelt, flekkmure, kvitkurle, fjellnøkleblom, fjellbakkestjerne og snøsøte i slik kulturmark. Flere av disse er på den norske rødlista.

Fuktengene har gjerne en høyere vegetasjon med store gras som sølvbunke. Her vokser også bekkeblom, enghumleblom, krypsøleie og hanekam.

I slåttemarker nær fjellet, slik som på fjellgardene i Sunndal, kan man finne arter som fjellmarinøkkel (i midten) og fjelltistel (til høyre). Begge disse artene er mest vanlige på noe kalkholdig grunn. Alle foto: Bolette Bele/NIBIO.

Slåttemarker med spredte trær som ble styvet (lauvet) til fôr kalles lauvenger. Lauvenger finnes både i lavlandet og i høgereliggende områder i Midt-Norge. Spesielt i fjordene på Nordmøre finnes gode eksempler på denne kulturmarkstypen. Områder med hassel ble tidligere ofte stelt for å sikre best mulig avkastning, både av nøtter og materiale brukt til tønnebånd og flettearbeid. For skjøtsel og restaurering av styvingstrær se Miljødirektorates egen veileder for dette.

Tradisjonelle slåttemarker har blitt svært sjeldne og det er derfor spesielt viktig at de gjenværende slåttemarkene holdes i hevd på tradisjonelt vis. Slike områder bør slås seint og etter at de fleste plantene har blomstra av og satt frø. Følg helst den lokale tradisjonen for slåttetidspunkt om den er kjent. Man må ikke gjødsle og bruke tunge maskiner på slike arealer. Høyet må fjernes for å unngå næringstilførsel. Høstbeiting og ofte også en kort periode med vårbeiting var vanlig i slåttemarkene i regionen, men tradisjonene for dette varierte. Spesielt forsiktig må man være med vårbeiting av sau på arealer med rik vårflora (for eksempel der det er forekomster av orkideer).

Generelle restaurerings- og skjøtselstiltak er omtalt i mer detalj i veiledningsheftet, og konkrete råd for skjøtsel av din lokalitet beskrives i denne skjøtelsesplanen. Nærmere omtale av ulike plantearter fra engene finnes i Bondens kulturmarksflora for Midt-Norge (Bele & Norderhaug 2008). Mye av denne teksten om slåttemark er hentet fra den.

2 Skjøtselsplan for Saupøyvollen

GRUNNEIERE:		ANSVAR SKJØTSEL:		LOKALITETSVERDI
Meråker bruk		Tore Øien		NATURBASE ¹ : -
DATO UTARBEIDING AV 1.SKJØTSELSPLAN: 2021		DATO BEFARING (1.SKJ.PL.): 19.-20.8. 2021.		
KONTAKT MED GRUNNEIER/BRUKER (TELEFON, BEFARING, EPOST MM):				
Møte og befaring med bruker Tore Øien 14.9. 2022.				
1.SKJØTSELSPLAN UTFORMET AV: Anders Lyngstad			FIRMA: NTNU Vitenskapsmuseet	
UTM SONE LOKALITET(ER):	NORD:	ØST:	GNR./BNR.:	
32 V	702303-702255	63643-63675	49/1 og 47/1	
NÅVÆRENDE AREAL PÅ SKJØTSELSPLAN-/NATURBASE LOKALITET:	DEL AV VERNEOMRÅDE: Nei		DEL AV UTVALGT KULTURLANDSKAP:	
AREAL (ETTER EVENTUELL RESTAURERING):	HVILKET VERN:		Nei	
23 daa				

2.1 Innledning

Saupøyvollen (forsidebilde) ligger 530 moh. ved Vatnelva, ca. 1 km sørvest for Husmannsberget. Vollen ligger om lag midtvegs mellom Stordalen i øst og grensa til Skarvan-Roltdalen nasjonalpark i vest. Biogeografisk ligger Saupøyvollen i nordboreal vegetasjonssone og svakt oeanisk vegetasjonsseksjon (Moen 1998a).

Sjølve Saupøyvollen ligger på ei breelavsetning, mens elve-nesa mot nord langs Vatnelva (figur 1) ligger på elve- og bekkeavsetninger. I området rundt er det store myrareal (ofte med grunn torv), samt moreneavsetninger av ulik mektighet. Metagråvakke og metagabbro dominerer i berggrunnen (<https://www.ngu.no/emne/kartinnsyn>), og dette er bergarter som gjerne gir middels høgt til høgt kalkinnhold i jordsmonnet (Heldal & Torgersen 2020).

Setring og markaslått var vanlig i området, bl.a. med en rekke setervoller og slåttemyrer i det breie dalføret langs Vatnelva. Opphør av tradisjonell bruk har imidlertid ført til omfattende gjengroing av kulturpåvirka arealer. De produktive, flompåvirka kantsonene langs elver var mange steder svært viktig areal for slått eller beite. Her sørger jevnlig flom for at det tilføres næring, og produksjonen av høstbar biomasse er høy. Slik kulturmark kan raskt gro igjen med busker og trær, noe som skyldes nettopp at kantsonene langs elver er produktive, og forstyrres jevnlig gjennom flom. Flom tilfører næring og frø, og lager små sår i vegetasjonsdekket som er gunstig for frøspiring. I sum gir dette en dynamisk vegetasjon med raskt suksjonsforløp.

¹ Verdisettingen er definert etter DN Håndbok 13 (Direktoratet for naturforvaltning 2007).

Figur 1. Slåttemark på et elve-nes langs Vatnelva. Bevergnag vises på flere av bjørkene. Foto: Anders Lyngstad 14.9. 2022.

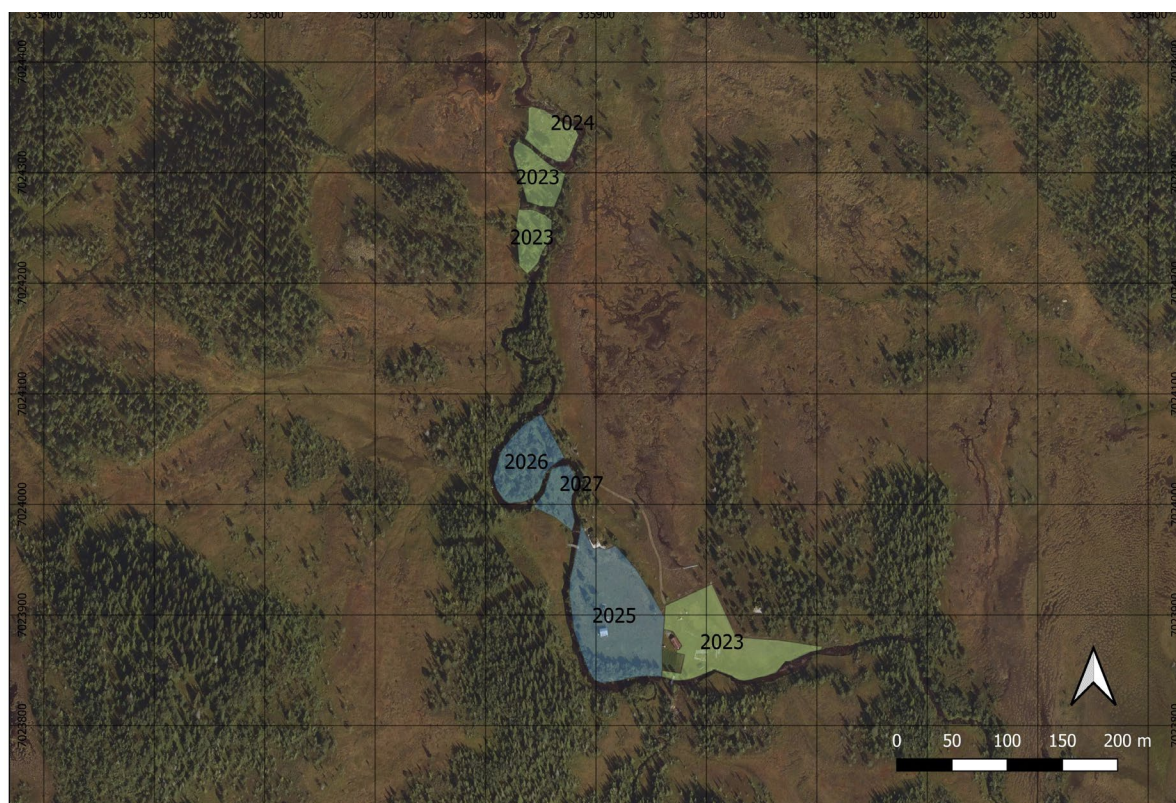
2.2 Hensyn og prioriteringer

Saupøyvollen er delt i tre bøler, der Tangsetra (forsidebilde, merka 2023 i figur 3) ligger i øst, Bølsetra er midt på (figur 2, merka 2025 i figur 3), og Rønningensetra er i nordvest. Tangsetra er seter til Tangen, som Tore Øien driver. I tilknytning til sjøve vollen ligger en rekke elve-nes nordover langs Vatnelva. Like nord for vollen er Saupøya (merka 2026 i figur 3), som har navn etter at den ble brukt til å holde kalver på. Her ble kalvene gitt saup (kjernemelk), og dette er altså bakgrunnen for navnet på vollen.

Lenger nord ligger et nes som blir slått (figur 1, særligst av to nes merka 2023 i figur 3), og som representerer flompåvirka slåttemark i kantsonen langs vassdrag. Dette er en type kulturmark som har vært svært viktig i markaslåtten både i Trøndelag og i andre landsdeler, men som har vært lite påaktet. Det er få lokaliteter med skjøtsel av flompåvirka slåttemark, og i Trøndelag kjenner vi ellers bare til et område på 2,5 daa langs Vaulen på Garbergmyra i Meldal. Det er bever i Vatnelva, og denne påvirker området gjennom oppdemming og ved å ta ut trær (figur 4).

Figur 2. Semi-naturlig eng på Saupøyvollen. Dette området hører til Bølsetra, og foreslås skjotta ved beite. Bildet er tatt mot vest; Vatnelva ligger til venstre, og Tangsetra ligger utenfor høyre billedkant. Foto: Anders Lyngstad 14.9. 2022.

Figur 3. Saupøyvollen og elve-nes langs Vatnelva med forslag til delområder med slått (grønn) og beite (blå) som skjøtselsmetode. Årstall angir første år med skjøtsel eller restaurering i perioden 2023-2027. 100 m rutenett.

Saupøyvollen består av flere delområder med ulik historie og ulik bruk, og en skjøtselsplan må ta hensyn til dette. Tangsetra vil være lett å fortsette å slå, og flere av elve-nesa er også egna for slått. Bølsetra og Rønningensetra bør sees i sammenheng med resten av vollen, men her er beiting antakelig mest aktuelt.

Fortsatt skjøtsel og restaurering av elve-nes har førsteprioritet, mens slått på Tangsetra har andreprioritet. Beiting av Bølsetra, Rønningensetra og Saupøya har tredjeprioritet. Ambisjonen bør være å slå annethvert år på elve-nes, og hvert år på Tangsetra.

Slik vi har forstått det er det ikke ønske om å slå på Bølsetra og Saupøya. Vi tror slått kan være gjennomførbart her, men foreslår beite i stedet. Hvis slått kan vurderes som skjøtselsmetode vil det være naturlig å prioritere disse delområdene høyere enn det som er forslaget i denne planen.

Det er viktig å understreke at prioriteringene og avgrensingene er ment som et fornuftig rammeverk rundt skjøtselen, og den som utfører skjøtselen må hele tida vurdere hva som er gjennomførbart. Noen år kan været være dårlig slik at det ikke lar seg gjøre å få slått alt arealet som står i planen, og da er det slik det er. Neste år kan været spille på lag igjen, og da kan det kanskje gå an å slå mer enn det som står oppført.

På flybilder fra 1963 vises det at både vollen, elve-nesa, og beiteland i området rundt vollen var mer åpent enn i dag, men jeg bedømmer at gjengroingen er håndterbar. I områder der det ryddes kratt og trær må det følges opp med skjøtsel for å hindre nytt oppslag av kratt. Det bør ikke ryddes hvis det ikke er en konkret plan for slått eller beite i etterkant.

I arbeidet med restaurering av setervoller i Roltdalen i Selbu har det flere steder blitt brukt en lett beitepusser for å lette jobben med rydding. Dette har vist seg effektivt, og kan vurderes også for Saupøyvollen, men i utgangspunktet anbefaler jeg slåmaskin. Beitepusseren knuser graset, og er uansett ikke aktuelt der det skal hesjes. Hovedformålet med eventuell bruk av beitepusser vil være å få bukt med tuer på en effektiv måte. Etterbeite på slåttemarka (høstbeite) kan gjøres, men det er ingen betingelse for å gjennomføre vellykket skjøtsel.

2.3 Tradisjonell og nåværende drift

Opplysningene om den tidligere bruken av Saupøyvollen er gitt av Tore Øien.

Saupøyvollen var drevet som seter til 1950. På flybilder fra 1963 vises gjerder rundt Tangsetra og Bølsetra, og det er grunn til å tro at det var slåttemark på innsida av gjerdene. I 2022 er det betydelig aktivitet på Tangsetra, mens de to andre bølene ikke er i bruk. Saupøya var beitemark, mens det er grunn til å tro at de andre elve-nesa har vært slått.

På Tangsetra har det siden 2010 blitt gjort mye arbeid for å få tatt i bruk vollen til grasproduksjon. Storparten av arealet er pløyd eller frest opp, og det er lagt ned drenerør og delvis fylt stein i blauthøl. Dette omfatter en del areal (i nord-nordøst) som er i overgangen mot myr, og her er det fortsatt innslag av myrarter. Det er gjødsla lett, men det er ikke sådd inn, det vil si at det fortsatt er naturlig forekommende arter som dominerer. Graset slås og hesjes, og i 2022 stod det ei 70 m lang hesje med tre tråder på vollen. Graset lagres i ei løe («luddu») på vollen, og kjøres ned vinterstid. Mellom seterhuset og elva er det en innhegna åkerlapp, og her var det i 2022 havreåker. Det er veksling mellom potet og havre på åkeren.

2.4 Aktuelle erfaringer med skjøtselen

Deler av lokaliteten slås i 2022, men Saupøyvollen har ikke hatt noen skjøtselsplan tidligere.

2.5 Artsmangfold og eventuelle observerte endringer

Tangsetra var slått på kartleggingstidspunktet, og vi fikk ikke en fullgod oversikt over artsmangfoldet. I kantene fikk vi imidlertid sett nok arter til at vi kan gi en omtale av vegetasjonen. Det er rester av rik myrkantvegetasjon i øst, der opptrer bla. gulstarr og fjellfrøstjerne (*Carex flava*, *Thalictrum alpinum*). Lenger nord ser myra ut til å ha vært fattigere. I øst finner vi også et område med intakt, men delvis gjengroende eng, og dette ble kartlagt som *D2 Semi-naturlig eng*. De delene av Tangsetra som klart er fastmark, og der jorda har blitt bearbeidet, mener vi bør føres til *T41 Oppdyrket mark med preg av semi-naturlig eng*. Denne hovedtypen skal ikke kartlegges etter Miljødirektoratets instruks.

På Bølsetra og Rønningsetra er den tradisjonelle bruken ikke så godt dokumentert, men det er sannsynlig at deler av arealet har vært beita, mens andre deler har vært slått. Vi har valgt å kartlegge dette som én lokalitet i kategorien *D2 Semi-naturlig eng*. Dette er ei middels artsrik eng med noen arter av interesse, f.eks. blåklukke og kvitmaure.

Elve-nesa langs Vatnelva har nokså lik vegetasjon, og de samme artene opptrer stort sett «overalt». Saupøya er ei fin eng som ble kartlagt som *D2.2 Naturbeitemark*. Vi vurderte å registrere dette som hagemark, men det er usikkert om trærne er overstandere. Noen arter: Gulaks, blåklukke, sumphaukeskjegg, skogmarihand, kvitmaure, småengkall og tågebær (*Anthoxanthum odoratum*, *Campanula rotundifolia*, *Crepis paludosa*, *Dactylorhiza fuchsii*, *Galium boreale*, *Rhinanthus minor*, *Rubus saxatilis*).

På neset som slås i dag (figur 1, 6) er det notert at enga domineres av gras og låge urter. Vanlige arter er engkvein, raudsvingel, kvitmaure og fjelltimotei (*Agrostis capillaris*, *Festuca rubra*, *G. boreale*, *Phleum alpinum*). En del høge urter som kvitblattistel, mjøduert og skogstorkenebb (*Cirsium heterophyllum*, *Filipendula ulmaria*, *Geranium sylvaticum*) vokser langs kantene mot elva. Av arter ellers nevnes harerug, blåklukke og sumpmaure (*Bistorta vivipara*, *C. rotundifolia*, *Galium uliginosum*). Noen flere nes er aktuelle for skjøtsel, men er noe mer gjengrodd i dag (figur 5), bl.a. med dvergbjørk og vierarter (*Betula nana*, *Salix* spp.).

2.6 Evaluering/vurdering av skjøtselen

Dette punktet er relevant ved en revisjon av skjøtelsplanen.

	I HØY GRAD	I MIDDELS GRAD	I LITEN GRAD
OPPSUMMERENDE VURDERING			
Har skjøtselen vært tilfredsstillende?			
Bør skjøtselen endres for neste skjøtelsplanperiode (neste 5 år)?			
Er det realistisk at lokaliteten holdes i hevd de neste 5 åra?			

Begrunnelse:

2.7 Mål for verdifull slåttemark

Skjøtelsplanen dekker sju delområder, og disse føres delvis til slåttemark, og delvis til beitemark. Jeg gir her en vurdering etter DN-håndbok 13 for de aktuelle delområdene.

- Tangsetra. Deler av arealet kan føres til DO1 Slåttemark, men har nok ikke verdi som naturtypelokalitet.
- Bølsetra og Rønningsetra. DO4 Naturbeitemark med verdi C ut fra størrelse, tilstand, påvirkning og artsmangfold.

- Saupøya og elve-nes sør for denne. DO4 Naturbeitemark med verdi C ut fra størrelse, tilstand, påvirkning og artsmangfold.
- Elve-nes i hevd som slåttemark. DO1 Slåttemark med verdi B ut fra størrelse, tilstand, påvirkning og artsmangfold.
- To elve-nes uten hevd. DO1 Slåttemark med verdi C ut fra størrelse, tilstand, påvirkning og artsmangfold.

<p>HOVEDMÅL FOR LOKALITETEN(E):</p> <p>Årlig skjøtsel med en rotasjon mellom delområder slik at alt relevant areal blir slått i løpet av to år.</p>
<p>EVENTUELLE SPESIFIKKE MÅL FOR DELOMRÅDER:</p> <p>Fortsette slått på elve-nes med intakt slåttemark. Dette har førsteprioritet.</p> <p>Rydde og slå to enger på elve-nes som i dag er i gjengroing, disse ligger like nord for neset med intakt slåttemark. Dette har førsteprioritet (jamstilt med første punkt).</p> <p>Fortsatt slått på Tangsetra er også viktig sjøl om dette ikke kan sies å være semi-naturlig eng. Dette har andreprioritet.</p> <p>Rydde og beite Bølsetra, Rønningensetra og Saupøya. Dette har tredjeprioritet.</p>
<p>TILSTANDSMÅL FOR ENKELTE AV ARTENE:</p> <p>Kulturmarksartene som vi er interesserte i å legge til rette for vil generelt trives med at vegetasjonen åpnes opp, og at graset slås og fjernes på seinsommeren. Jeg foreslår ingen særskilte tilpasninger for enkeltarter.</p>

2.8 Restaureringstiltak (engangstiltak eller tiltak som gjennomføres over en avgrensa periode)

RESTAURERINGSTILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ DEL-OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKE)
<p>Rydding av kratt. Dette gjøres årlig, og på nye arealer etter hvert som de inkluderes (se figur 3).</p> <p>Det er ikke nødvendig eller ønskelig å hogge alt av trær når et område ryddes, dette kan med fordel skje over en lengre periode, eller i flere omganger.</p> <p>Oppkvisting av trær er et alternativ til hogst. Noen av trærne på lokaliteten er så storvokste at det vil bli vanskelig å få fjerna stubben godt nok, og da bør det vurderes om de ikke heller skal få stå. Dette har størst praktisk betydning der det skal slås i etterkant.</p> <p>Tynning av de minste trærne kombinert med oppkvisting av de største vil være effektivt for å åpne opp areal med noe mindre arbeidsinnsats.</p>	<p>2023</p> <p>2024</p> <p>2025</p> <p>2026</p> <p>2027</p>	<p>1,7 daa</p> <p>1,5 daa</p> <p>8,5 daa*</p> <p>3,1 daa*</p> <p>1,3 daa*</p>	<p>Helst i vekstsesongen</p>

<p>Tynning kan gjerne skje over flere år, men i første omgang må det tynnes så mye at det går an å slå mellom stammene. Kvister fjernes opp til mannshøgde slik at det blir lett å slå.</p> <p>Kratt bør fjernes helt der det skal slås. På beitemark er ikke dette like viktig.</p> <p>*Arealet som er oppgitt er totalarealet på delområdet som er aktuelt. Her dreier det seg om beite som skjøtselsmetode, og det kan i første omgang settes på dyr uten manuell rydding først. Det kan vise seg å være gunstig å rydde unna det som dyra ikke tar, men her skal man ta tida til hjelp.</p>			
<p>Restaureringsslått med beitepusser eller slåmaskin må gjennomføres i samband med rydding slik at tuer fjernes eller reduseres, og gode kulturmarksarter (engarter) går fram.</p>	<p>2023</p> <p>2024</p>	<p>1,7 daa</p> <p>1,5 daa</p>	<p>Seint i juli eller tidlig i august</p>

Generelt gjelder for restaurering av slåttemark:

- Ved rydding er det svært viktig å kappe busker og små trær under bakkenivå, hvis ikke skaper det store vansker for skjøtselen i årene etterpå. Utstyret blir fort slitt, uskarpt og går i stykker hvis vi stadig slår inn i gamle stubber.
- Det er langt å foretrekke å rydde et lite areal skikkelig framfor å rydde store flater på en dårlig måte. Det gir ofte godt resultat hvis to stykker går sammen og rydder. Den ene drar opp skuddet/kvisten som skal fjernes, og den andre hogger av skuddet/stammen godt under overflatenivået med øks. Resten av stammen vil da bli liggende under overflata, og nyskudd som skyter opp er lette å slå.
- Rydding med ryddesag fungerer ofte svært dårlig, og anbefales ikke. Det blir ofte stående igjen stubb som er vanskelig å se neste gang det skal slås.
- Både bjelkeslåmaskin og skiveslåmaskin kan ta små busker med inntil ca. fingertykkelse på stammen, men dette sliter på utstyret.
- Det er viktig å «rydde nedenfra», det vil si å begynne med kratt og små trær, og være tilbakeholden med å hogge større trær. Erfaring viser at gamle bjørker som får stå hindrer krattoppslag, men hvis de hogges kommer det raskt en mengde nye skudd som krever mye innsats for å holde i sjakk. All hogst av større trær må derfor gjøres forsiktig, og det bør plukkes enkelttrær over flere år framfor å hogge mye på en gang.
- Kratt kan fjernes raskt, men ikke i et større område enn det vi klarer å følge opp med slått i etterkant. Alt areal som ryddes må slås etterpå. Kun rydding uten påfølgende slått gir nesten uten unntak problem med krattoppslag innen om lag ti år.
- Kvist må fjernes, og brenning er ofte det enkleste og beste alternativet.

2.9 Skjøtselstiltak (tiltak som gjentas årlig)

2.9.1 Slått

SLÅTTETILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKKE)
Slått hvert år på Teigsetra (markert som «årlig» til høyre).	Årlig	5,8 daa	Seint i juli eller tidlig i august
Slått annethvert år på elve-nes (veksle mellom teiger), dette gir noe ulik belastning over år.	2023	1,4 daa	
	2025	3,2 daa	
Nødvendig utstyr er slåmaskin (tohjulstraktor med slåttesnute), ljå, evt. kantklipper med knivblad, høygafler og river. En mekanisk høyvender for oppsamling av gras er et svært effektivt redskap.	2026	1,5 daa	
	2027	3,2 daa	

Generelt gjelder for skjøtselsslått (for forklaring se veiledningshefte):

- Slåtten bør skje etter at de fleste artene har blomstret og satt frø (som regel ikke før i siste halvdel av juli). Slåttetidspunktet vil variere fra år til år ut fra variasjoner i været og vekstsesongen. Følg derfor med på blomstring og frøsetting!
- Graset bakketørkes 2-3 dager før det fjernes fra området.
- Områdene kan slås med liten lett traktor med slåmaskin, tohjulsslåmaskin eller ljå, avhengig av bratthet. Kantklipper med knivblad kan og benyttes på mindre areal der det er vanskelig å komme til med maskiner.
- Ikke bruk tunge maskiner, spesielt i de fuktige partiene, som kan gi komprimering av jorda og kjøreskader.
- Unngå bruk av gjødsel, særlig kunstgjødsel og gylle (se veileder).

2.9.2 Beiting

BEITETILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKKE)
Etterbeite utover høsten kan være en fordel, men det er ikke kjent om dette ble praktisert tradisjonelt på Saupøyvollen.	Årlig	Teigsetra er mest aktuell	Etter slåtten
Beite på Bølsetra, Rønningsetra og Saupøya. Det bør beites årlig, men arealet kan utvides over noe tid. Oppstart er foreslått i 2025 for å ha tid til gjerdning, og for å balansere mot andre skjøtelsoppgaver i 2023-24.	2025	8,5 daa	Juni-Septem ber
	2026	3,1 daa	
	2027	1,3 daa	

Generelt gjelder for beiting i slåttemark (for forklaring se veiledningshefte):

- Beiting er ofte positivt for slåttemarka, og har vært tradisjon mange steder.
- Høstbeiting hindrer opphopning av daugras (som gir grønnkjødsling) og letter spiringen neste vår.
- Beiting gir tråkkspor som frøplanter kan spire i.
- Hvis arealet vårbeites, blir slåtten seinere (da blomstring/frøsetting kommer seinere i gang).
- Unngå tilleggsføring inne på slåttemarka.
- Sett alltid dyrevelferden og førtilgangen i høysetet.
- Tunge storferaser bør ikke beite slåttemark (pga. tråkkskader).

- Slåttemark med rik vårblomstring (f.eks. med tidlige orkideer og marinøkler) bør ikke beites.
- Beit gjerne nærliggende skog, hagemark eller naturbeiter i sammenheng med slåttemarka. Det vil gi utveksling av frø og gener mellom ulike arealer.
- Isådde, fulldyrka kulturenger bør ikke beites sammen med slåttemarka. Dette for å hindre spredning av uønska arter inn i slåttemarka, og for å unngå at næring fra kultureng blir overført til slåttemarka via husdyrgjødsel.

2.9.3 Andre aktuelle skjøtselstiltak

TILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/DEL-OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKE)
Inngjerding i samband med beiting.			

2.10 Oppfølging av skjøtelsesplanen

NESTE REVIDERING/EVALUERES ÅR: 2027
BEHOV FOR YTTERLIGERE REGISTRERING AV SPESIFIKKE NATURTYPER OG/ELLER ARTSGRUPPER: Beitemarkssopp
GJENNOMFØRTE ELLER PÅBEGYNT TILTAK SOM ER FINANSIERT DE SISTE 5 ÅRA: -
PERSON(-ER) SOM HAR ANSVAR FOR Å GJENNOMFØRE TILTAKENE I SKJØTSELPLANEN: Tore Øien

2.11 Bilder fra lokaliteten

Figur 4. Beverdemning i Vatnelva. Elva deler av delområder foreslått restaurert som slåttemark i 2023 (i forgrunnen), og 2024 (bak), jf. figur 3. Foto: Anders Lyngstad 14.9. 2022.

Figur 5. Semi-naturlig eng i gjengroing på et av elve-nesa langs Vatnelva. Dette delområdet foreslås rydda og slått i 2024. Foto: Anders Lyngstad 14.9. 2022.

Figur 8. Fotopunkt på slåttemarka som er i hevd ved Vatnelva. Punktet er ved ei flerstamma bjørk (se bilde over). Åtte bilder (se under) dekker 360°, og er tatt nord-øst-sør-vest. Foto: Anders Lyngstad 14.9. 2022.

Figur 8. Forts.

Vedlegg 2

Skjøtselsplan for slåttemyrer ved Husmannsberget, Meråker kommune, Trøndelag fylke.

Foto: D.-I. Øien

FIRMANAVN/INSTITUSJON OG ÅRSTALL: NTNU Vitenskapsmuseet 2022

PLAN/PROSJEKTANSVARLIG: Anders Lyngstad

OPPDRAAGSGIVER: Tore Øien

LITTERATURREFERANSE (for skjøtselsplanen): Lyngstad, A., Davidsen, A.G. & Øien, D.-I. 2023. Skjøtselsplaner for Saupøyvollen og slåttemyrer ved Husmannsberget, Meråker kommune. - NTNU Vitenskapsmuseet naturhistorisk notat 2023-1: 1-44.

A. Generell del

Beskrivelse av naturtypen

Slåttemyr er områder med fuktighetskrevede vegetasjon som danner/har dannet torv, og som er preget av langvarig høsting gjennom slått. Etter opphør av slått vil arealet fortsatt regnes som slåttemyr så lenge myra er preget av de økologiske prosessene som skyldes tidligere slått. Ei slåttemyr i gjengroing vil da regnes som slåttemyr så lenge endringene skyldes opphør av slått og ikke andre naturlige prosesser (eks. forsumping, torvakkumulasjon). Ut fra denne definisjonen så slutter ei myr å være slåttemyr når de naturlige prosessene er viktigere for myras utseende og artsmangfold enn de prosessene som skyldes tidligere slått. Ei myr slutter også å være slåttemyr når andre bruksmåter eller inngrep har større innvirkning på de økologiske prosessene enn den tidligere slåtten (nedbygging, drenering, beiting, m.m.).

Myrene deles i to hovedtyper etter tilgangen på mineralnæring. **Jordvassmyr** (minerotrof/ minerogen myr) er myr som får tilført mineraler fra vann som har vært i kontakt med mineraljorda, dvs. minerogent (geogent) vann, mens **nedbørmyr** (ombrotrof/ombrogen myr) bare får tilført næring fra nedbøren. Innenfor et myrkompleks er det ofte en mosaikk mellom ulike utforminger av nedbørmyr og jordvassmyr. Jordvassmyr deles inn i fattig, intermediær, middelsrik og ekstremrik myr basert på endringer i vegetasjonen langs fattig-rik-gradienten. Dette er en av hovedgradientene på myr, og variasjonen langs denne gradienten sammen med variasjonen langs myrkant-myrrflate-gradienten og tue-løsbunn-gradienten (fra tørt til vått) brukes til å dele vegetasjonen på myr inn i ulike enheter (se f.eks. Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. - NINA temahefte 12: 1-279).

Ei slåttemyr har brukbar produksjon av gras og urter som kan høstes. Jordvassmyrer har høgere produksjon i feltsjiktet enn nedbørmyrer, og det er derfor bare jordvassmyrene som ble slått. Ofte er det høgere produksjon på de rikeste myrene, og et mer variert planteliv som ofte gir seg utslag i høgere næringsverdi på høyet. De beste slåttemyrene har derfor middelsrik og ekstremrik myrvegetasjon, men fattigere myrer finnes over svært store arealer og har også vært viktige. Dette gjelder f.eks. store arealer med slåttemyr i Agder-fylkene, og mange av slåttemyrene på Vestlandet.

Langs tue-løsbunn-gradienten er det fastmattene som er viktigst på slåttemyrene. Her ligger vannstanden i lange perioder av vekstsesongen lågere enn røttene til plantene. Dette gir bedre oksygenforhold og bedre tilgang på næringsstoffer, som igjen gir høgere produksjon i forhold til våtere typer. Ellers har myrkantene vært viktige slåttemyrarealer. Myrkantene er ofte tresatte, og de er i dag spesielt utsatt for gjengroing. Utforminger av høgstarmyr og mykmatte med høg produksjon har også vært viktige slåttemyrarealer.

Slåttemyrer fremstår med relativt jevn overflate uten, eller med svake, myrstrukturer, og artene er relativt jevnt fordelt. Feltsjiktet domineres av graminider (gras og starr), men rike slåttemyrer kan ha mye urter (se nedenfor). Vedvekster mangler, men myrer i gjengroing har ofte busker og trær mot kantene. Botnsjiktet er velutvikla med overvekt av teppedannende moser, torvmoser på de fattigste myrene og brunmoser på de rikeste (se nedenfor). Det er relativt få arter som utgjør det meste av fôret som høstes på slåttemyr. Først og fremst er starrartene viktige, og da spesielt de høgvekste artene flaskestarr og trådstarr. Også gråstarr, stjernestarr, slåttestarr, kornstarr, duskull, torvull, blåtopp og bjønnskjegg er viktige graminider, og alle de nevnte artene opptrer både på fattig og rik slåttemyr. På rike myrer kommer det til en rekke arter, der særbustarr, gulstarr, engstarr og breiull er viktige. Urter på både fattig og rik slåttemyr omfatter bukkeblad, rome og tepperot, mens en rekke urter, bl.a. orkidéer inngår på rikmyr (og delvis intermediær myr).

Hovedtyper av slåtte-myrr

Variasjonen i forekomsten av plantearter langs fattig-rik-gradienten er den viktigste på slåtte-myrr, og det skilles mellom tre hovedtyper langs denne gradienten. Samtidig skilles gjerne slåtte-myrrer i låglandet i Sør-Norge (boreonemoral og sørboreal vegetasjonssone) ut som egen type på grunn av forekomsten av låglandsarter og trusselbildet. Produksjonsverdiene nedenfor er basert på slått annethvert år på slåtte-myrr i Midt-Norge.

Fattig slåtte-myrr er i botnsjiktet dominert av torvmoser, der stivtorvmose og dvergtorvmose er de viktigste artene. Dessuten er levermoser svært vanlige. Feltsjiktet er dominert av graminider. Mykmattene har mye dystarr i feltsjiktet, og i tillegg er sivblom og bjønnskjepp blant de vanligste artene. I fastmatter er bjønnskjepp, duskull, blåtopp og starr-arter vanlige. Produksjonen ved slått varierer fra 30-50 kg/daa i mykmatter til 60-100 kg/daa i fastmatter. I fastmatter dominert av rome, og med dårlig dekning av andre karplanter, reduseres produksjonen raskt til samme nivå som for mykmatter når slått gjenopptas. Dette henger samme med at rome hemmes sterkt av slått.

Intermediær slåtte-myrr har et velutvikla botnsjikt og det er innslag av urter i feltsjiktet. Alle de nevnte artene fra fattig slåtte-myrr inngår, dessuten noen av artene som også forekommer i rik slåtte-myrr, som særbustarr, grønnstarr, myrklegg, sveltull, messingsmose og rosetorvmose. Flaskestarr, trådstarr, slåttestarr, gråstarr og kornstarr kan være viktige mengdearter. Produksjonen i intermediær slåtte-myrr er lite undersøkt, men ligger nok på nivå med fattigmyrr eller noe høyere.

Rik slåtte-myrr har et velutvikla botnsjikt dominert av brunmoser som myrstjernemose, navargulmose, messingsmose og brunmakkemose, og det er større forekomster av levermoser som brundymose. Feltsjiktet er artsrikt og dominert av grasvekster og urter. Arter som tåler slått godt, slik som sotstarr, særbustarr, gulstarr, slåttestarr, duskull, breiull, myrtust og fjellfrøstjerne er relativt vanlige eller forekommer i større mengder. Stor dominans av høge og rasktvoksende arter som blåtopp, takrør og mjødur i kantene kan indikere gjengroing. Produksjonen ved slått varierer fra 50-100 kg/daa i mykmatter til 100-135 kg/daa i fastmatter.

Slåtte-myrr i låglandet skiller seg ikke vesentlig fra de andre delnaturtypene. Det viktigste er forekomsten av låglandsarter/sørlige arter som f.eks. taglstarr (myrkant), nebbstarr, smalmarihand, myrflangre, mjølkerot (intermediær myr), og i gjengroende slåtte-myrrer står gjerne svartor og trollhegg.

Forekomst og tilstand

Myrslått har hatt et stort omfang i Norge, og var en svært viktig kilde til vinterfôr for husdyra i det førindustrielle jordbruket. Trolig ble flere tusen km² myr høstet regelmessig da omfanget var på sitt største i siste halvdel av 1800-tallet. Myrslått avtok utover 1900-tallet, og tradisjonell høsting opphørte de fleste steder her i landet rundt 1950. I dag holdes noen få slåtte-myrrer i hevd med aktiv skjøtsel.

Slåtte-myrrer finnes over hele landet, og med tyngdepunkt i indre og midtre deler der det er store arealer av jordvassmyr og relativt korte avstander til bygder med gardar. Fylkene i Midt-Norge har klart flest registrerte lokaliteter, fulgt av Oppland og Hedmark. Også Buskerud, Telemark, Agderfylkene og fylkene i Nord-Norge har mye slåtte-myrr, men Buskerud, Telemark og ikke minst Nord-Norge er mangelfullt kartlagt. Slåtte-myrrer i låglandet i Sør-Norge (boreonemoral og sørboreal vegetasjonssone) er sjeldne, spesielt på Østlandet.

Slåtte-myrrer over hele landet er i dag i endring som følge av gjengroing. På myrflatene går prosessen sakte, og myrene kan fremdeles være åpne sjøl mange tiår etter at slått opphørte, spesielt i høgereliggende strøk. Den største endringen er at myroverflata blir mer kupert eller tuete; det blir større forskjell mellom forsøkninger og forhøyninger. I myrkantene skjer endringene raskere, og busker og kratt brer seg utover; svartor, trollhegg og pors i låglandet og i sør; dvergbjørk og vier i

høgereliggende strøk og i nord. Gråor og bjørk er også viktige arter i gjengroingsfasen, gråor først og fremst i mellomboreal sone og lågere, bjørk i alle vegetasjonssoner under skoggrensa. I tillegg øker mengden av kantarter som marikåpe, sumphaukeskjegg, mjørdurt, kvitmaure og myrfioler. Også forekomsten av høge graminider som klubbstarr, takrør og blåtopp øker på bekostning av mindre arter som særbustarr, gulstarr og myrtust. I botnsjiktet øker forekomsten av oppreiste og tuedannende moser som torvmoser på bekostning av nedliggende, teppedannende moser som myrstjernemose og brunmakkemose, og et tett strølag gir et mindre velutvikla botnsjikt.

Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av slåttemyr

Skjøtsel av slåttemyr bør skje så nært opp til den tradisjonelle bruken som mulig, men målsettinga med skjøtselen er avgjørende både for stubbehøgde, slåtteintervall, slåttetidspunkt og behov for fjerning av slåttegraset. Avhengig av størrelsen på arealet kan det være hensiktsmessig med ulike skjøtselstiltak og ulik skjøtelsintensitet i forskjellige deler av området. Det kan også være hensiktsmessig å skille mellom en restaureringsfase de første årene og en årlig skjøtelsfase seinere, avhengig av graden av gjengroing.

I restaureringsfasen ryddes området for kratt, og trær tynnes og gjenstående trær kvistes opp til mannshøgde. Rydding skal skje «nedenfra», det vil si ved å ta ut busker og små trær og la store trær stå, eventuelt ta dem ut i en senere fase, avhengig av målsettingen med skjøtselen. Stubber må kappes så langt ned som mulig slik at de ikke skaper problemer ved etterfølgende slått. Kvistene/stammene på kratt og mindre busker bør dras opp og kuttet under markoverflata med øks. Etter rydding er det spesielt viktig at alt ryddeavfall, kvist, stubber og lignende blir samla sammen og brent på egna steder, og aller helst frakta ut av området. Dette for å unngå unødig oppgjødsling.

Ved restaurering er det viktig å ikke sette i gang med mer omfattende rydding enn det en greier å følge opp med skjøtsel i ettertid. Rydding uten påfølgende slått kan gi økt gjengroing.

Ofte må områdene slås en gang i året i restaureringsfasen, og i låglandsområder kan det være nødvendig med slått to ganger i året. Etter hvert som krattoppslag reduseres og produksjonen i feltsjiktet stabiliserer seg er det i de fleste tilfellene tilstrekkelig med slått fra hvert tredje til hvert tiende år for å holde krattet i sjakk. I sørlige og lågtliggende områder kan det være nødvendig med hyppigere slått.

Slått med tohjulstraktor er et godt alternativ til ljaslått, og erfaringer fra blant annet Sølenet naturreservat i Røros viser at slått med tohjulstraktor er ca. 7 ganger raskere enn ljaslått. Bruk av kantklipper med knivblad er et alternativ i tuete og ulendt terreng, men er om lag like arbeidskrevende som lja.

Slåttemyr bør skjøttes med slått, husdyrbeiting er ikke et godt alternativ. Beiting og slått påvirker myr på forskjellig måte. Høgt grunnvatn og torvdanning gjør myra sårbar for tråkk. Tråkk av beitedyr fører lett til skader på plantedekket og blottlegging av torv med påfølgende erosjon. Etter hvert vil busker og kratt etablere seg på forhøyninger som tråkket har skapt. Husdyr på utmarksbeite kan kanskje forsinke gjengroing på slåttemyr reint visuelt, men vil ikke kunne erstatte effekten av slåtten.

Slåttegraset kan gjerne tørkes på bakken slik at frø fra plantene frigjøres, men det bør fjernes fra slåtteområdene. Dette er først og fremst viktig for at høyet ikke skal «gjødsle» myra. I høgereliggende strøk der nedbrytinga går seint, vil høyet dessuten bli liggende på bakken i flere år og gi endra forhold for moser og mindre karplanter sammenlignet med områder som rakes, spesielt hvis produksjonen er relativt høg. Også til sammenraking vil bruk av maskiner være mye raskere enn tradisjonelle metoder med bruk av rive. Hvis høyet ikke skal brukes, kan det samles opp i hauger og

brennes. Her kan kompostering kan være et alternativ i lågereliggende områder. Dersom formålet med skjøtselen først og fremst er å holde krattet unna myrene, kan slått uten oppsamling være et alternativ i områder med relativt låg produksjon.

Litteratur

Praktiske detaljer og erfaringer omkring restaurering og skjøtsel av slåttemyr kan finnes i publikasjoner fra NTNU Vitenskapsmuseet, f.eks.:

Lyngstad, A. 2012. Kartlegging, overvåking og skjøtsel i Øvre Forra naturreservat 2012. - NTNU Vitensk.mus. Bot. Notat 2012-8: 1-36.

Lyngstad, A., Øien, D.-I., Fandrem, M. og Moen, A. 2016. Slåttemyr i Norge. Kunnskapsstatus og innspill til handlingsplan. - NTNU Vitenskapsmuseet naturhistorisk rapport 2016-x: 1-xx.

Lyngstad, A., Øien, D.-I., Vold, E.M. og Moen, A. 2013. Slåttemyrlokalteter i Sør-Norge. A. Prioritering av lokaliteter for skjøtsel og overvåking. B. Kartlegging av slåttemyr på Østlandet 2012-2013. - NTNU Vitenskapsmuseet naturhistorisk rapport 2013-8: 1-96.

Øien, D.-I. og Moen, A. 2006. Slått og beite i utmark - effekter på plantelivet. Erfaringer fra 30 år med skjøtsel og forskning i Sølandet naturreservat, Røros. - NTNU Vitensk.mus. Rapp. bot. Ser. 2006-1: 1-57.

Rapportene er fritt tilgjengelige på www.ntnu.no/vitenskapsmuseet/publikasjoner.

Se også:

Moen, A. 1989. Utmarksslåtten - grunnlaget for det gamle jordbruket. - [Spor](#) 4: 36-42.

Moen, A. og Øien, D.-I. 2012. Sølandet naturreservat i Røros: forskning, forvaltning og formidling i 40 år. - Bli med ut! 12: 1-103. Akademika forlag/[Fagbokforlaget](#).

Norderhaug, A. m.fl.(red.) 1999. Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker. - Landbruksforlaget. Boka er også tilgjengelig på Miljødirektoratets hjemmesider: www.miljodirektoratet.no/no/Publikasjoner/Publikasjoner-fra-DirNat/Annet/Skjotselsboka/.

B. Spesiell del: (se veiledning til tabellen nederst i dokumentet)

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)					
Navn på lokaliteten Slåttemyrer ved Husmannsberget			Kommune Meråker		Områdenr.
ID i Naturbase		Registrert i felt av: Dag-Inge Øien			Dato: 14.09.2022
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige)					Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:
Hovednaturtype: E15.1 Slåttemyr		% andel 100		Utforminger: Kalkrik semi-naturlig mr Intermediær semi-naturlig myr	
Tilleggsnaturtyper:				% andel 60 40	
Lokalitetskvalitet: Svært høy (vil tilsvare verdi B etter DN-håndbok 13)		Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.) Bilder fra lokaliteten fins hos NTNU Vitenskapsmuseet.			
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)					
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Vegetasjonstyper:	
< 20 m	x	God		Slått	L2 Intermediær fastmattemyr
20 - 50 m		Svak		Beite	L3 Intermediær mykmatte/løsbunntmyr
50-100 m		Ingen	x	Torvtekt	M2 Middelsrik fastmattemyr
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling	M3 Ekstremrik fastmattemyr
		Dårlig		Brenning	M4 Rik mykmatte/løsbunntmyr
OMRÅDEBESKRIVELSE (For Naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)					
<p>INNLEDNING</p> <p>Trøndelag har store arealer myr generelt, og slåttemyr spesielt, og den nordlige delen (tidligere Nord-Trøndelag fylke) er det området i Norge der slåttemyr er best undersøkt (se bl.a. Lyngstad 2016). Alle typer jordvannsmyr (minerotrof myr) ble nyttet som slåttemyr, men myrmasseivtypene bakkemyr og flatmyr har vært viktigst, og særlig de myrene som har rik (basekrevende) vegetasjon. Tradisjonen med myrslått har vært viktig i hele landet, og Trøndelag er en av regionene der myrslåtten ser ut til å ha vært viktigst. Dette skyldes nok at det har vært mye godt egnet myr tilgjengelig, samt at behovet for høy fra utmarka har vært stort. Opphør av slått med påfølgende gjengroing er den største trusselen mot slåttemyrene, og særlig slåttemyrkanten er utsatt.</p>					
<p>BELIGGENHET OG NATURGRUNNLAG:</p> <p>Lokaliteten består av tre atskilte slåttemyrer (heretter kalt Slåttemyr nord, Slåttemyr vest og Slåttemyr sør) som ligger nord og vest for Husmannsberget (Kollen) i Meråker kommune, et utmarksområde dominert av myr og barskog, og typisk for denne delen av Trøndelag. Slåttemyrene var i tidligere tider en del av utmarksdrifta på Saupøyvollen, som ligger sørvest for lokaliteten. Metagråvakk og metagabbro dominerer i berggrunnen (https://www.ngu.no/emne/kartinnsyn), og dette er bergarter som gjerne gir middels høgt til høgt kalkinnhold i jordsmonnet (Heldal & Torgersen 2020). Området har et relativt oseanisk klima og ligger i mellomboreal vegetasjonssone og svakt oseanisk vegetasjonsseksjon (Moen 1998). De tre slåttemyrene ligger 520-560 m o.h. og utgjør samlet 46 daa. Slåttemyr nord er størst og dekker 26 daa..</p>					
<p>NATURTYPER, UTFORMINGER OG VEGETASJONSTYPER</p> <p>Bakkemyr dominerer, men det er mindre partier med flatmyr. Det meste av vegetasjonen er rik, til dels ekstremrik. Rik mykmatte er vanlig på de flate partiene. Nord i Slåttemyr nord og øst i Slåttemyr sør dominerer intermediær bakkemyr (fastmatte).</p>					
<p>ARTSMANGFOLD:</p> <p>Trådstarr (<i>Carex lasiocarpa</i>) dominerer i feltsjiktet. Vanlige arter ellers er bjønnskjegg, blåtopp og flaskestarr (<i>Trichophorum cespitosum</i>, <i>Molinia caerulea</i>, <i>Carex rostrata</i>). Breiull, fjellfrøstjerne, jåblom og bjønnbrodd (<i>Eriophorum latifolium</i>, <i>Thalictrum alpinum</i>, <i>Parnassia palustris</i>, <i>Tofieldia pusilla</i>) er vanlig på rikere partier, og spredt forekommer også gulstarr, engstarr, klubbstarr og svarttopp (<i>Carex flava</i>, <i>C. hostiana</i>, <i>C. buxbaumii</i>, <i>Bartsia alpina</i>). Botnsjiktet i fastmatte er dominert av myrstjernemose og rosetorvmose (<i>Campylium stellatum</i>, <i>Sphagnum warnstorffii</i>) på de rikeste partiene, mens stormakkmose (<i>Scorpidium scorpioides</i>) dominerer i mykmatte. På de intermediære delene dominerer ulike torvmoser (<i>Sphagnum</i> spp.). Den rødlista arten myggblom (<i>Hammarbya paludosa</i> NT) ble funnet i Slåttemyr nord og Slåttemyr sør.</p>					

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING:

Myrene ble slått i tidligere tider, <vet vi fram til når?>. I dag er det ingen bruk av myrene, men det er svært lite gjengroing. Med unntak av spredte kratt og små trær som kommer opp langs kantene sør (øverst) i Slåttemyr nord, er de tidligere slåttemyrene i stor grad åpne. Det er også tendenser til tuedannelse i øvre deler av både Slåttemyr nord og slåttemyr sør. Det vil kreve relativt lite ressurser å gjenoppta selve slåtten og skjøtte myrene som slåttemyr. Utdrøingen vil være tilkomsten (se nedenfor).

FREMMEDE ARTER:

Ingen fremmede arter ble observert.

KULTURMINNER:

Det står igjen to stakkstenger, ei på den nordligste myra, og ei på den sørligste.

SKJØTSEL OG HENSYN

På grunn av ulendt terreng og store avstander til veg vil det ikke være realistisk å kunne skjøtte hele det tidligere slåttemyrarealet. Vi anbefaler også at man starter med et mindre areal for å så (evt.) å øke arealet etter hvert når man ser hvor mye tid og ressurser man kan sette inn. Dette er viktig for å unngå at man slår opp et større areal enn det man klarer å holde. Tilkomsten vil trolig skje fra Saupøyvollen sør for slåttemyrene. Det vil derfor være rimelig å prioritere Slåttemyr sør først. Her foreslår vi at kun de nedre delene, arealene omkring stakkstanga, skjøttes, et areal på ca. 3,5 daa. Her vil det være lite behov for rydding av kratt. Som andre og tredje prioritet foreslår vi slått og rydding av kratt på Slåttemyr nord. Arealet som foreslås skjøttet utgjør ca 18. daa, og andre og tredje prioritet utgjør om lag like store areal. Her vil det være behov for noe rydding av kratt og kvisting (evt. uttak) av mindre trær i øvre deler (mot sør). Som siste prioritet foreslår vi Slåttemyra vest, som utgjør ca. 8 daa.. Her er det heller ikke behov for rydding av kratt.

Når slåtten gjenopptas, bør arealer som ryddes for kratt slås årlig de første årene (se nedenfor). Ellers foreslår vi at arealene slås med noen års mellomrom. Vi anbefaler at slåtten gjennomføres ved bruk av tohjulstraktor. I alle områdene må slåttegras og ryddingsavfall samles opp og tas ut av området eller brennes etter slått.

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP:

Slåttemyrene ligger i et område som er dominert av myr og barskog. Det er trolig flere slåttemyrer i området som ikke er kartlagt.

VERDIBEGRUNNELSE:

Slåttemyrene er middels store (8-26 daa), er fremdeles er åpne og bærer tydelig preg av langvarig hevd. De er dominert av rik myrvegetasjon, og har innslag av ekstremrik myrvegetasjon. Dette tilsier verdi B – viktig etter DN-håndbok 13 metodikk. Etter Miljødirektoratets kartleggingsinstruks for NiN er alle myrene i god tilstand og med et stort naturmangfold. Dette tilsier svært høy lokalitetskvalitet.

SKJØTSELSPLAN

DATO skjøtelsesplan: November 2022		UTFORMET AV: Dag-Inge Øien og Anders Lyngstad		FIRMA: NTNU Vitenskapsmuseet, Institutt for naturhistorie	
UTM PR 369-371, 232-240	Gnr/bnr. 47/1 og 49/1	AREAL (nåværende): 46 daa	AREAL etter evt.restaurering: 29 daa	Del av verneområde? Nei	
Kontakt med grunneier/bruker (ev /informant). Navn: Tore Øien 14.09.2022, og på epost og telefon flere ganger sommeren og høsten 2022.			Type kontakt (befaring, tlf, e-post med mer) Samtale, tlf., epost		

MÅL:

Hovedmål for lokaliteten: Gjenoppta slått av storparten av slåttemyrarealet som de tre slåttemyrene utgjør, men bare en mindre del av Slåttemyr sør foreslås skjøttet.

Konkrete delmål: Gjenoppta slått av inntil 30 daa, hovedsakelig intermedier og middelsrik myr, i løpet av perioden 2023-2032. Holde slåttearealene fri for kratt. Området deles i fire i henhold til vedlagte kart. Skjøtselen starter på Slåttemyr sør med slått av ca. 3,5 daa, deretter 9 på den vestlige delen av Slåttemyr nord fra 2024. Vi anbefaler at arealene slås hvert fjerde år, slik at slåtten på Slåttemyr sør gjentas i 2027 og 2031, og på Slåttemyr nord i 2028 og 2032. Dersom skjøtselsansvarlig, basert på erfaringene fra skjøtselen av disse to områdene, mener at tid og ressurser for å skjøtte et større areal strekker til, skjøttes også den østre delen av Slåttemyr nord (9 daa) og Slåttemyr vest (8 daa). Men dette gjøres først fra 2029 etter at de andre arealene er slått to ganger. Nettoareal som skal slås utgjør om lag 29 daa dersom alle arealene skjøtes, ca. 13 daa dersom kun de to høyest prioriterte arealene skjøttes. Mellom hver slått bør det vurderes å slå kantene med tohjulstraktor for å hindre buskoppslag, gjelder i hovedsak Slåttemyr nord og de første årene.

Ev. spesifikke mål for delområde(r): Ingen

Tilstandsmål arter: Opprettholde artsmangfoldet karakteristisk for slåttemyrene.

Mål for bekjempelse av problemarter/gjengroing: Ingen

AKTUELLE TILTAK:	Prioritering (år)	Ant daa og timer	Kontroll: (Dato)
<p>Generelle tiltak:</p> <p>Rydding på vestre del av Slåttemyr nord Rydding på østre del av Slåttemyr nord</p> <p>Slått med tohjulstraktor på Slåttemyr sør Slått med tohjulstraktor på vestre del av Slåttemyr nord Slått av kanter med tohjulstraktor på vestre del av Slåttemyr nord Slått med tohjulstraktor på østre del av Slåttemyr nord Slått med tohjulstraktor på Slåttemyr vest</p> <p>Raking, oppsamling og bortkjøring av slåttegras på Slåttemyr sør Raking, oppsamling og bortkjøring av slåttegras på vestre Slåttemyr nord Raking, oppsamling og bortkjøring av slåttegras på østre Slåttemyr nord Raking, oppsamling og bortkjøring av slåttegras på Slåttemyr sør</p> <p>I tillegg kommer transport av utstyr til og fra Saupøyvollen (evt. annet sted der utstyret står lagret). Dette anslår vi utgjør 3 timer per år per slåtteareal. Total arbeidsmengde per år blir da: 14 t i 2023, 2027 og 2031, 34 t i 2024, 2028, 2029 og 2032, 5 t i 2025 og 2026, og 30 t i 2030, forutsatt at alle fire delområdene skjøttes.</p> <p>Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle:</p> <p>Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover de generelle:</p>	<p>2024 2029</p> <p>2023,2027,2031 2024, 2028, 2032 2025, 2026 2029 2030</p> <p>2023, 2027, 2031 2024, 2028, 2032 2029 2030</p>	<p>2 daa/10 t 2 daa/10 t</p> <p>3,5 daa/3 t 9 daa/6 t 2 daa/2t 9 daa/6 t 8 daa/5 t</p> <p>3,5 daa/8 t 9 daa/25 t 9 daa/25 t 8 daa/22 t</p>	
<p>UTSTYRSBEHOV: Tohjulstraktor med slåttesnute (bjelkeslåmaskin) eller tilsvarende redskap, firhjuling med svans/henger for oppsamling/transport av gras, river, kantklipper (evt. ljà og slipestein for sliping av ljàblad), øks, motorsag.</p>			
<p>OPPFØLGING: Skjøtelsesplanen skal evalueres innen, 10 år: Etter slåtten i 2032.</p> <p>Behov for registrering av spesifikke artsgrupper: Ingen</p>			
Tilskudd søkt år:		Søkt til:	
Tilskudd tildelt år:		Tildelt fra:	
Skjøtelsavtale parter:			
<p>ANSVAR: Person(-er) som har ansvar for iverksettelse av skjøtelsesplanen.</p>			

Kilder

Dag-Inge Øien, Anders Lyngstad og Anette G. Davidsen: Feltregistreringer i området 14. september 2022.

Lyngstad, A. 2016. Slåttemyrundersøkelser i Nord-Trøndelag 2013-2014. – NTNU Vitenskapsmuseet naturhistorisk rapport 2016-2: 1-117.

Moen, A. 1998. Nasjonalatlas for Norge. Vegetasjon. – Statens kartverk, Hønefoss.

Heldal & Torgersen 2020

Ortofoto/kart

Karter viser avgrensingen av de tre slåttemyrene. Arealene som foreslås skjøttet er skravert og nummeringa angir prioritering.

Bilder

Stakkstang på Slåttemyr nord. Foto: D.-I. Øien 14.09.2022.

Område med mykmatte på Slåttemyr nord. Foto: D.-I. Øien 14.09.2022.

Fra Slåttemyr vest. Foto: D.-I. Øien 14.09.2022.

Stakkstang på Slåttemyr sør. Foto: D.-I. Øien 14.09.2022.

Fra vestre (lågereliggende) deler av Slåttemyr sør. Foto: D.-I. Øien 14.09.2022.

Artsliste

Norsk navn	Vitenskapelig navn
Trær, busker og lyng	
Bjørk	<i>Betula pubescens</i>
Blokkebær	<i>Vaccinium uliginosum</i>
Dvergbjørk	<i>Betula nana</i>
Einer	<i>Juniperus communis</i>
Furu	<i>Pinus sylvestris</i>
Gran	<i>Picea abies</i>
Grønvier	<i>Salix phylicifolia</i>
Kvitlyng	<i>Andromeda polifolia</i>
Røsslyng	<i>Calluna vulgaris</i>
Svartvier	<i>Salix myrsinifolia</i> ssp. <i>myrsinifolia</i>
Sølvvier	<i>Salix glauca</i>
Urter	
Bjønbrodd	<i>Tofieldia pusilla</i>
Bukkeblad	<i>Menyanthes trifoliata</i>
Dvergjamne	<i>Selaginella selaginoides</i>
Engmarihand	<i>Dactylorhiza incarnata</i> ssp. <i>incarnata</i>
Fjellaugnetrøst	<i>Euphrasia wettsteinii</i>
Fjellfrøstjerne	<i>Thalictrum alpinum</i>
Fjelltistel	<i>Saussurea alpina</i>
Flekkmarihand	<i>Dactylorhiza maculata</i>
Gytjebærerrot	<i>Utricularia intermedia</i>
Harerug	<i>Bistorta vivipara</i>
Jåblom	<i>Parnassia palustris</i>

Norsk navn

Kvitmaure
Mjødurt
Myggblom
Myrfiol
Myrhatt
Myrklegg
Myrsnelle
Skogsnelle
Skogstorkenebb
Sløke
Sumphaukskjegg
Svarttopp
Tepperot
Tettegras

Vitenskapelig navn

Galium boreale
Filipendula ulmaria
Hammarbya paludosa
Viola palustris
Comarum palustre
Pedicularis palustris
Equisetum palustre
Equisetum sylvaticum
Geranium sylvaticum
Angelica sylvestris
Crepis paludosa
Bartisa alpina
Potentilla erecta
Pinguicula vulgaris

Grasvekster

Blåtopp
Breiull
Duskull
Dystarr
Engkvein
Engstarr
Finnskjegg
Flaskestarr
Gulstarr
Klubbstarr
Kornstarr
Sauesvingel
Skogrørkvein
Slåttstarr
Småbjønnskjegg
Stjernestarr
Strengstarr
Sveltstarr
Særbustarr
Sølvbunke
Torvull
Trådstarr

Molinia caerulea
Eriophorum latifolium
Eriophorum angustifolium
Carex limosa
Agrostis capillaris
Carex hostiana
Nardus stricta
Carex rostrata
Carex flava
Carex buxbaumii
Carex panicea
Festuca ovina
Calamagrostis phagmitoides
Carex nigra var. *nigra*
Trichophorum cespitosum ssp. *cespitosum*
Carex echinata
Carex chordorrhiza
Carex pauciflora
Carex dioica
Deschampsia cespitosa
Eriophorum vaginatum
Carex lasiocarpa

NTNU Vitenskapsmuseet er en enhet ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, NTNU.

NTNU Vitenskapsmuseet skal utvikle og formidle kunnskap om natur og kultur, samt sikre, bevare og gjøre de vitenskapelige samlingene tilgjengelige for forskning, forvaltning og formidling.

Institutt for naturhistorie driver forskning innenfor biogeografi, biosystematikk og økologi med vekt på bevaringsbiologi. Instituttet påtar seg forsknings- og utredningsoppgaver innen miljøproblematikk for ulike offentlige myndigheter innen stat, fylker, fylkeskommuner, kommuner og fra private bedrifter. Dette kan være forskningsoppgaver innen våre fagfelt, konsekvensutredninger ved planlagte naturinngrep, for- og etterundersøkelser ved naturinngrep, fauna- og florakartlegging, biologisk overvåking og oppgaver innen biologisk mangfold.

ISBN 978-82-8322-336-1
ISSN 1894-0064

© NTNU Vitenskapsmuseet
Publikasjonen kan siteres fritt med kildeangivelse

www.ntnu.no/museum